

Гендерні відмінності ставлення школярів до фізкультурно-спортивної діяльності

Марченко О.Ю.

Полтавський університет економіки і торгівлі

Анотація:

Розглядається проблема гендерного підходу до сучасного фізичного виховання школярів. Експеримент проводився з учнями 5-11 класів загальноосвітніх шкіл міста Полтави у кількості 419 осіб. До експерименту було залучено студентів I-го курсу (35 дівчат та 16 юнаків). Зазначається, що для нормальної соціалізації особистості важливе значення мають статеві та гендерні ролі. Вони пов'язані з усвідомленням себе представником певної статі із нормами поведінки, характерної для представників цієї статі. Показано напрямки врахування інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій у процесі фізичного виховання. Встановлено, що для залучення школярів до фізкультурно-спортивної діяльності необхідне врахування фізіологічних і морфофункціональних особливостей особистості через гендерний підхід у процесі шкільної освіти.

Марченко О.Ю. Гендерные различия отношения школьников к физкультурно-спортивной деятельности. Рассматривается проблема гендерного подхода в современном физическом воспитании школьников. Эксперимент проводился с учащимися 5-11 классов общеобразовательных школ города Полтавы в количестве 419 человек. К эксперименту было привлечено студенты I-го курса (35 девушек и 16 юношей). Отмечается, что для нормальной социализации личности важное значение имеют половые и гендерные роли. Они связаны с осознанием себя представителем определенного пола с нормами поведения, характерного для представитель этого пола. Показаны направления учета интересов, мотивов, ценностных ориентаций в процессе физического воспитания. Установлено, что для привлечения школьников к физкультурно-спортивной деятельности необходимо учесть физиологических и морфофункциональных особенностей личности через гендерный подход в процесс школьного образования.

Marchenko O.Y. Gender differences in relation of students to sports activity. The problem of gender approach in the modern physical education in schools is considered. The experiment was conducted with students of 5-11 grades of secondary schools in the city of Poltava in the amount of 419 people. By the experiment, the students were involved in I-year students (35 girls and 16 boys). It is noted that for the normal socialization are important sex and gender roles. They are associated with the awareness itself as the representative of a particular sex with the norms of behavior, characteristic of members of this sex. Show the direction of consideration for the interests, motivations, values in the process of physical education. Found that to attract students to the sports activity requires consideration of the physiological and morphological and functional characteristics of the individual through the process of gender mainstreaming in the school system.

Ключові слова:

гендер, гендерні відмінності, фізична культура, спорт, школярі.

гендер, гендерные различия, физическая культура, спорт, школьники.

gender, gender differences, physical education, sports, schoolchildren.

Вступ.

На сьогоднішній день спостерігається стійка тенденція до погіршення стану здоров'я школярів загальноосвітніх навчальних закладів. І однією із причин захворюваності є система шкільної освіти, зокрема ті аспекти навчальної діяльності, які призводять до перенапруження нервової системи та не створюють належних умов для формування життєвих ціннісних орієнтацій, самопізнання, самовдосконалення та самореалізації школярів.

У зв'язку з цим розглядається можливість більш ефективного фізичного розвитку школярів. Це потребує системного підходу, невід'ємною складовою якого має бути гендерний підхід, що надасть учням можливість самореалізації з властивими їм індивідуальними особливостями, забезпечивши успішну соціалізацію в суспільстві, що допоможе сформувати певну стратегію залучення школярів до систематичних занять фізичною культурою [5].

Останніми роками опубліковано чимало наукових та методичних праць у сфері фізичної культури та спорту. Про відмінності проявів мотивів та інтересів школярів у галузі фізичної культури і спорту свідчать роботи Круцевич Т. Ю., Москаленко Н. В., Безверхньої Г. В., Кунашенко Н. М., Проблеми гендерної освіти у своїх дослідженнях приділяли увагу такі науковці, як Здравомислова О. Л., Москальова А. С., Попова Л. В., Євстігнєєва І. В. та ін.

Аналіз вельми обмеженої кількості публікацій щодо гендерного підходу у процесі фізичного вихо-

вання школярів, стосується загалом, обліку біологічної статі при проведенні спортивно-оздоровчих занять та формуванні інтересів, мотивів до занять фізичними вправами, що підтверджує недостатній рівень розробленості проблеми гендерного підходу у фізичному вихованні.

Дослідження проводяться в рамках науково-дослідної роботи, затвердженої в Міністерством Освіти і науки, молоді та спорту України Шифр 3.1 «Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання навчальних занять» №01110001733 УДК/7/ДВ/077.5.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи полягає визначення гендерних відмінностей у ставленні школярів до занять фізичною культурою та спортом.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні *методи дослідження*: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, анкетування, математико-статистична обробка результатів дослідження.

Результати досліджень та їх обговорення.

У дослідженні приймали участь школярі у кількості 419 осіб (хлопці – 206 осіб, дівчата – 213 осіб) ЗОШ № 13 та №14 м. Полтави, а також студенти I-го курсу (35 дівчат та 16 юнаків) ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». З метою виявлення гендерних відмінностей у ставленні учнів до занять фізичною культурою та спортом, нами було проведено анкетування респондентів. Для визначення вікової динаміки у ставленні школярів до

фізкультурно-спортивної діяльності, спочатку дослідження було проведено серед школярів, котрі навчаються у 5 – 11 класах, потім – зі студентами I курсу.

На запитання «Чи займаєтесь ви будь-яким видом спорту?», ми отримали позитивний результат хлопців, які навчаються у 5-му класі (рис. 1).

Це такі види спорту, як футбол, баскетбол, волейбол, плавання, боротьба. Вже у 6-ому класі займається спортом 82,6% хлопців. Знову ж, за рейтингом, футбол – на першому місці, плавання – на другому, далі – баскетбол та боротьба. Серед хлопців, які навчаються у 7-му класі тільки 69,5% з опитаних займаються спортом. Інші учні не займаються спортивною діяльністю з різних причин, але мають бажання відвідувати спортивні секції з футболу, боротьби, та зимових видів спорту. Що стосується учнів, які навчаються у 8-ому класі, то тільки 26,6% опитаних хлопців займаються різними видами спорту.

Як ми бачимо з 5-го по 8-й клас знижується кількість учнів, які займаються спортом в позаурочний час. Це дуже негативна тенденція, бо серед завдань, які стоять перед загальноосвітньою школою на сьогодні, все більш актуалізується проблема формування цінностей фізичної культури, усвідомленого відношення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, як до засобу збереження та зміцнення здоров'я.

Аналізуючи відповіді хлопців, які навчаються у 9 – 11 класах, ми можемо констатувати позитивну динаміку, щодо занять спортивно-оздоровчою діяльністю. 9-й клас – 55, 2%, 10-й – 58, 3%, 11-й – 72%. Таку динаміку ми можемо пояснити тим, що у ранньому юнацькому віці (15-17 років) вже складаються визначені відношення з оточуючим світом. Шкільний вік є сенситивним для формування ціннісних орієнтацій [9]. Стає актуальною потреба старшокласників у саморозвитку, самовдосконаленні та самореалізації, що є показником особистісної зрілості та одночасно і умовою її досягнення [6]. Тому, починаючи чи продовжуючи заняття спортом уданому віці, вони стають більш мотивованими та цілеспрямованими, бо учні 15-17 років вже усвідомлюють мету своїх дій і співвідношення їх з мотивами фізичного самовдосконалення.

Проаналізувавши відповіді дівчат на дані запитання, ми маємо наступні результати (рис. 2). 75% дівчат, що навчаються у 5-му класі, займаються спортом у позанавчальний час. Це такі види спорту як плавання, волейбол та спортивні танці. Але з 25% дівчат, які не займаються спортом – 17% мають бажання відвідувати спортивні секції. У більшості випадків – це заняття фітнесом. У 6-му класі відсоток дівчат, що займаються фізкультурно-спортивною діяльністю склав 70,5%, а серед тих котрі навчаються у 7-му класі – 33,3%. Таким чином, у дівчат з 5-го по 7-й клас також спостерігається негативна тенденція щодо відвідування спортивно-оздоровчих занять у позанавчальний час. З 5-го по 7-й класи різко збільшується кількість дівчат, які не відвідують спортивні

секції. Ми можемо зазначити, що з 8-го класу відсоток дівчат займаючихся фізичною активністю в позаурочний час підвищується до 42%. І надалі ми можемо констатувати позитивну динаміку. В 11-му класі 53% дівчат займаються фізкультурно-оздоровчими заняттями у вільний час. Це такі види спорту, як спортивні ігри та різновиди фітнесу. Не дивлячись на динаміку, щодо занять спортом школярів (як дівчат, так і юнаків), які навчаються у старших класах, все ж таки відсоток байдужих до спортивно-оздоровчої діяльності залишається великим.

Щоб зрозуміти причини небажання підлітків займатися спортом, було поставлено запитання: «Назвіть причини, які заважають Вам займатися спортом чи фізичною культурою?». Відповіді респондентів були наступними.

Хлопці 6-го, 7-го та 8-го класів головною причиною, що заважає займатися спортом назвали «відсутність фізкультурно-оздоровчих груп, що мене цікавлять». Дівчата цього ж віку надають перевагу наступним відповідям: «брак часу», «батьки не мають можливості оплачувати заняття», «не маю друзів з якими б відвідувала тренування» У дівчат, починаючи з 8-го класу головною причиною, що заважає займатися спортом чи фізичною культурою посіла відповідь «брак часу» (50-86%).

Аналізуючи відповіді респондентів, можна припустити думку, що у дітей не має належної мотивації до занять спортом, цінності у сфері фізичної культури не сформовані, а відповідь «брак часу» існує більш, як відговорення.

Крім цього, було виявлено, що хлопці і дівчата мають різне ставлення до уроків фізичної культури. За нашими даними задоволеність уроками фізичної культури у хлопців спостерігається частіше ніж у дівчат (рис. 3).

Ми можемо констатувати факт негативної динаміки ставлення школярів до уроків фізичної культури. Зацікавленість заняттями у хлопців 5-го класу 100%, 6-го – 78,2%, 7-го та 8-го – 54%. Старшокласники виявили дуже низьку зацікавленість уроками фізичної культури, але відсоток, які займаються фізкультурно-спортивною у позанавчальний час діяльністю навпаки зростає. Це свідчить про існування у школярів потреби фізичного вдосконалення. Але юнаки не вбачають, що це можливо зробити на уроках фізичною культурою. Тому вони обрали заняття різними видами спорту в позанавчальний час.

Відсоток дівчат задоволених уроками фізичної культури набагато нижчий ніж у хлопців. 42 – 43% учениць 5-го та 6-го класів задоволені даними уроками. Тільки 33% та 28% учениць 7-го та 8-го класів – отримують задоволення від занять фізичною культурою. За даними нашого анкетування було з'ясовано, що дуже низький відсоток старшокласниць залишаються задоволеними шкільними заняттями фізичною культурою.

За результатами анкетування були виявлені, гендерні відмінності у мотивах, які спонукають учнів

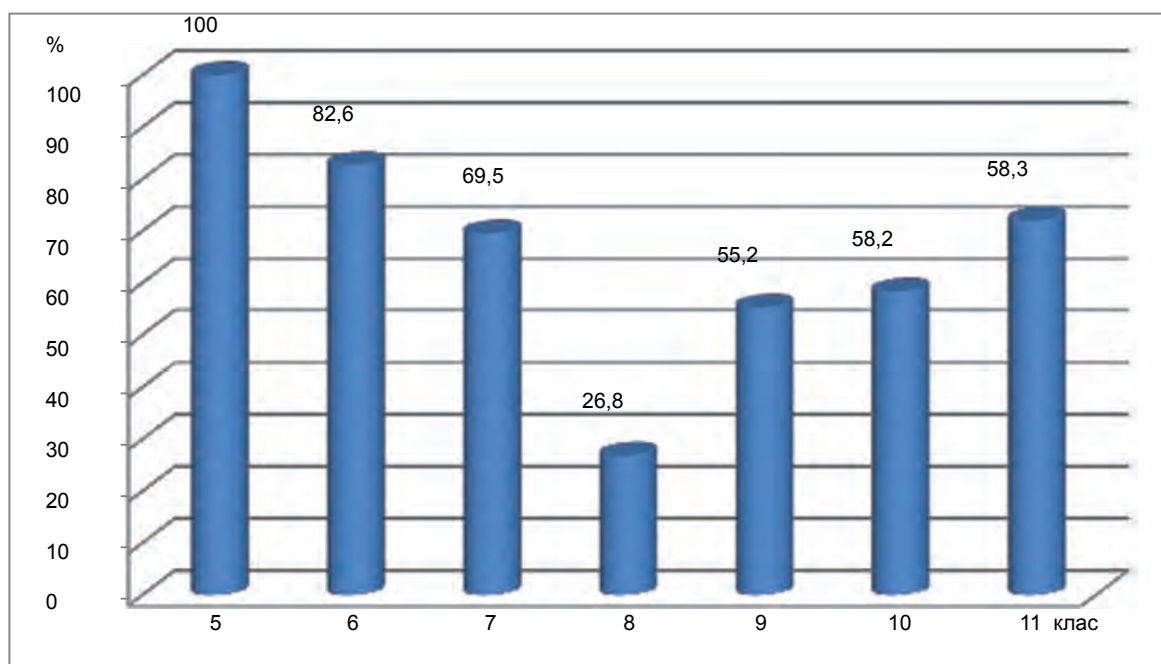

Рис. 1 Показники залучення до систематичних занять фізкультурно-спортивної діяльності серед школярів 5-11 класів (хлопці)

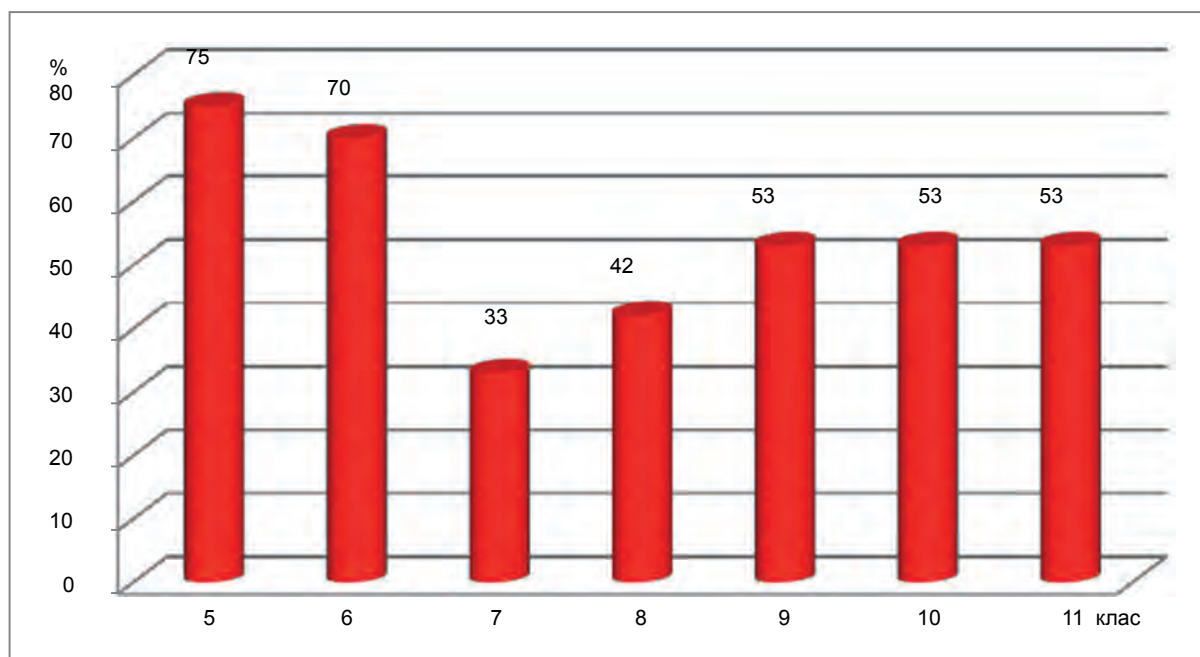

Рис. 2 Показники залучення до систематичних занять фізкультурно-спортивної діяльності серед школярів 5-11 класів (дівчата)

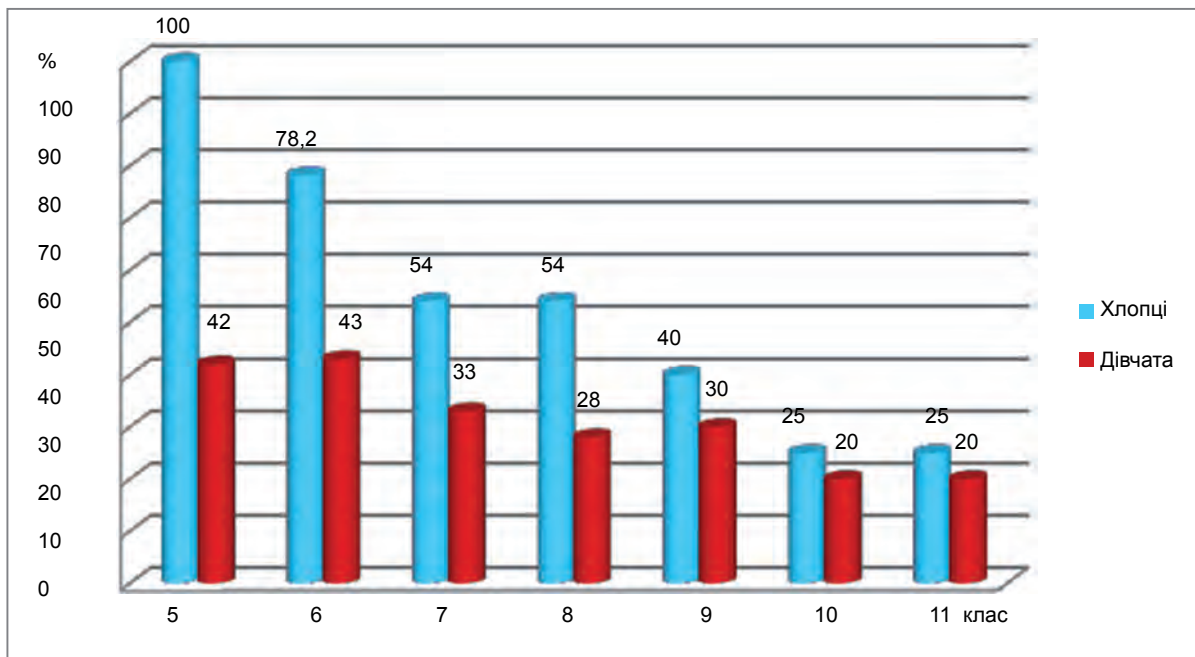

Рис. 3 Показники задоволеності уроками фізичної культури учнів 5-11 класів

відвідувати уроки фізичної культури. Якщо у 5-му та 6-му класах хлопцям подобаються уроки фізичної культури, де вони бажають виховувати вольові якості, підвищувати свою фізичну підготовленість та рухову активність (100% хлопців), то у 7-му та 8-му класах підвищився відсоток відповідей «щоб не мати заборгованості з предмету». При цьому хлопці розуміють уроки фізичної культури, як розвиток фізичних якостей, а дівчата – як поліпшення фігури. Науковцями встановлено, що не дивлячись на значущість фізичного виховання в процесі гармонійного розвитку особистості, в шкільній практиці (в більшості випадків, не враховуючи експериментальні класи), урок з фізичної культури вважається, нажаль, другорядним, який можна зневажати [8, 10]. Такі дані знайшли своє підтвердження і у нашому експерименті.

Причин є декілька. Але одна з головних – відсутність направленості на психологічні компоненти розвитку особистості. Ми вважаємо, що на активність школярів, їх відношення до фізкультурно-оздоровчої діяльності суттєво впливає соціальна стать. При плануванні занять фізичною культурою, урахування гендерних особливостей школярів збільшує шанс на формування мотивації до занять фізкультурно-спортивною діяльністю. Одержані дані співпадають із закордонними дослідженнями, та відображають загальносвітові тенденції. Наприклад, за даними З.

Дроздовські (1999р.), кількість осіб, що займаються спортом, була більшою серед чоловіків, ніж серед жінок незалежно від віку. Дівчата частіше посилаються на брак вільного часу, а хлопці частіше вказують на відсутність секцій з улюбленого виду спорту [4].

Висновки.

У результаті вивчення та теоретичного аналізу соціологічної та психолого-педагогічної літератури, за аналізом результатів нашого дослідження, яке стосується гендерних відмінностей школярів у ставленні до фізкультурно-оздоровчої діяльності, стає зрозумілим, що задля формування певної стратегії залучення учнівської молоді до систематичних занять фізичною культурою, їх ставлення до рухової активності, необхідно враховувати не тільки фізіологічні та морфофункціональні особливості школярів, але і гендерні відмінності, вивчаючи інтереси, мотиви, ціннісні орієнтації у сфері фізичної культури, впроваджуючи гендерний підхід у процес шкільного фізичного виховання.

Подальші дослідження будуть присвячені визначенню гендерних відмінностей потребовомотиваційної сфери юнаків та дівчат різної вікової категорії та вплив гендерної ідентичності на формуванні ціннісних орієнтацій школярів.

Література

1. Григорьев В.И. Кризис физической культуры студентов и пути его преодоления / В.И. Григорьев // Теория и методика физ. Культуры. 2004. – № 2. – С. 54 – 61.
2. Бальсевич В. К. Физическая культура для всех и для каждого / В. К. Бальсевич. – М.: ФиС, 1988. – 207 с.
3. Давыдов В.В. Психологические проблемы формирования у школьников потребности и мотивов учебной деятельности / В.В. Давыдов, А.К. Маркова, Е.А. Шумилин // Мотивы учебной и общественно-полезной деятельности школьников и студентов. – М., 1980, – С.3 – 23.
4. Дроздовски З. Спортивная активность женщин Польши // Теория и практика физической культуры. – 1999. № 6. – с.8-11.
5. Зваришук О.М. Виховання відповідальності старшокласників за свій фізичний стан: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук: 24.00.02/ О.М. Зваришук. – Львів, 2002. -198 с.
6. Ильин Е.П. Пол и гендер. / Е.П. Ильин. – Пикоф., 2010. – 688 с.
7. Мудрик А.В. Социальная педагогика [Текст]: учеб. для студ. пед. вузов /А.В. Мудрик; под ред. В.А. Сластенина. – 4-е изд., доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – С. 10.
8. Николаев Ю.М. Интегративная сущность физической культуры – отражение понимания человека как целостности. / Сб. Актуальные проблемы теории и практики физической культуры. – СПб., 2002. – С. 76 – 84.
9. Сайнчук М.М. Формування ціннісних орієнтацій в сфері фізичної культури і спорту учнів старших класів в процесі фізичного виховання: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук: 24.00.02. М.М. Сайнчук. – Київ. – 2012 – 240 с.
10. Федоренко Е.О. Формування мотивації до спеціально організованої рухової активності старшокласників: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук: 24.00.02. Е.О. Федоренко. – Дніпропетровськ, 2001. – 229 с.
11. Якимович В.С. Проектирование системы физического воспитания на основе личностно-ориентированного образования / В.С. Якимович // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2002. –№ 1. – С. 58 – 61.

References:

1. Grigor'ev V.I. *Teoriia ta metodika fizichnogo vikhovannia* [Theory and methods of physical education], 2004, vol.2, pp. 54 – 61.
2. Bal'sevich V. K. *Fizicheskaia kul'tura dlia vsekh i dlia kazhdogo* [Physical culture for all and for each], Moscow, Physical Culture and Sport, 1988, 207 p.
3. Davydov V.V., Markova A.K., Shumilin E.A. *Psikhologicheskie problemy formirovaniia u shkol'nikov potrebnosti i motivov uchebnoj deiatel'nosti* [Psychological problems of forming for the schoolchildren of necessity and reasons of educational activity]. *Motivy uchebnoj i obshchestvenno-poleznoj deiatel'nosti shkol'nikov i studentov* [Reasons educational and to publicly-useful to activity of schoolboys and students], Moscow, 1980, pp. 3 – 23.
4. Drozdovski Z. *Teoriia i praktika fizicheskoi kul'tury* [Theory and practice of physical culture], 1999, vol.6, pp. 8-11.
5. Zvarishchuk O.M. *Vikhovannia vidpovidal'nosti starshoklasnikov za svij fizichnij stan* [Education of responsibility of senior pupils for the bodily condition], Cand. Diss., Lviv, 2002, 198 p.
6. Il'in E.P. *Pol i gender* [Sex and gender], Pikof, 2010, 688 p.
7. Mudrik A.V. *Sotsial'naia pedagogika* [Social pedagogics], Moscow, Academy, 2003, p. 10.
8. Nikolaev Iu.M. *Integrativnaia sushchnost' fizicheskoi kul'tury – otrazhenie ponimaniia cheloveka kak celostnosti* [Integrative essence of physical culture is a reflection of understanding of man as to integrity]. *Aktual'nye problemy teorii i praktiki fizicheskoi kul'tury* [Issues of the day of theory and practice of physical culture], Sankt Petersburg, 2002, pp. 76 – 84.
9. Sayinchuk M.M. *Formuvannia cinnisnikh oriientacij v sferi fizichnoi kul'turi i sportu uchniv starshikh klasiv v procesi fizichnogo vikhovannia* [Forming of the valued orientations in the sphere of physical culture and sport of senior pupils in the process of physical education], Cand. Diss., Kiev, 2012, 240 p.
10. Fedorenko E.O. *Formuvannia motivaciyi do special'no organizovanoi rukhovoi aktivnosti starshoklasnikov* [Forming of motivation to the specially organized motive activity of senior pupils], Cand. Diss., Dnipropetrovsk, 2001, 229 p.
11. Iakimovich V.S. *Fizicheskaia kul'tura: vospitanie, obrazovanie, trenirovka* [Physical culture: upbringing, education, training], 2002, vol.1, pp. 58 – 61.

Информация об авторе:

Марченко Оксана Юрьевна: o.mar4enko@rambler.ru; Полтавский университет экономики и торговли; ул. Коваля, 3, г. Полтава, 36014, Украина

Цитуйте эту статью как: Марченко О.Ю. Гендерні відмінності ставлення школярів до фізкультурно-спортивної діяльності // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 10 – С. 41-45. doi:10.6084/m9.figshare.775328

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Это статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 03.07.2013 г.
Опубликовано: 30.09.2013 г.

Information about the author:

Marchenko O.Y.: o.mar4enko@rambler.ru; Poltava University of Economics and Trade; Koval Str., 3, Poltava, 36014, Ukraine

Cite this article as: Marchenko O.Y. Gender differences in relation of students to sports activity. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2013, vol.10, pp. 41-45. doi:10.6084/m9.figshare.775328

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Received: 03.07.2013
Published: 30.09.2013